

Магас Н. М.,

Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника, м. Івано-Франківськ

СОЦІАЛЬНІ КАТЕГОРІЇ МОДУСУ ЯК РЕПРЕЗЕНТАНТИ ЕМОЦІЙ У ПОЛІТИЧНОМУ ДИСКУРСІ

У статті йдеться про політичний дискурс як особливий тип комунікації, у якій асоціативна природа емоційності сприяє реалізації комунікативної мети адресанта. Проаналізовано основні особливості внутрішньомовного та позамовного вираження емоційності у сучасному англомовному політичному дискурсі.

Ключові слова: політичний дискурс, комунікація, модус, адресант, адресат.

В статье рассматривается политический дискурс как особый тип коммуникации, ассоциативная природа эмоциональности которого способствует реализации коммуникативной цели адресанта. Проанализировано основные особенности внутриязыкового и внеязыкового выражения эмоциональности в современном английском политическом дискурсе.

Ключевые слова: политический дискурс, коммуникация, модус, адресант, адресат.

The article deals with the political discourse as a special type of communication in which the associative nature of emotionality promotes speaker's communicative goals realization. Main peculiarities of intralingual and donotant expression of emotionality in modern English political discourse.

Key words: political discourse, communication, modus, speaker, recipient.

Когнітивно-дискурсивна парадигма зумовлює переорієнтацію сучасних лінгвістичних досліджень на людину, нові вимоги передбачають вивчення мови не тільки з позицій її структурованості, а й в контексті реальної комунікації. Дискурсивна парадигма пропонує досліджувати дискурс як вияв особистості людини та її вплив на комунікативний процес. Зважаючи на значну кількість дефініцій поняття «дискурс», у статті послугувавтимемося тлумаченням К. С. Серажим, котра визначає його як складний соціолінгвістичний феномен сучасного комунікативного середовища, який, по-перше, де термінується (прямо чи опосередковано), його соціокультурними, політичними, прагматично-ситуативними, психологічними та іншими (констатуючими чи фоновими) чинниками, по-друге, має «видиму» – лінгвістичну (зв'язний текст чи його семантично значущий та синтаксично завершений фрагмент) та «невидиму» – екстралінгвістичну (знання про світ, думки, настанови, мету адресанта, необхідні для розуміння цього тексту) структуру і, по-третє, характеризується спільністю світу, який будується впродовж «розгортання» дискурсу його репродуцентом (автором) та інтерпретується його реципієнтом (слухачем, читачем та ін.) [4, с. 13].

Розвиток лінгвістики також характеризується посиленням інтересом до механізмів лінгвальної репрезентації об'єктів позамовної дійсності, зокрема емоцій і почуттів комунікантів. Так емоційні стани були об'єктом досліджень Е. Л. Носенко, історична динаміка експресивів негативної емоційності описана Т. О. Биценко, імпліцитні смисли відображені у працях Г. П. Грайс, А. І. Шаповал [2, 3, 5, 6].

Емоції як типові суб'єктивні сигнали надзвичайно важливі у процесі комунікації, є частиною соціального досвіду, акумульованого і збереженого в мові. У контексті комунікативних особливостей політичного дискурсу, основних форм його артикуляції в інформаційному просторі суспільства набуває особливої ваги дослідження внутрішньомовних та позамовних способів вираження його емоційності як важливої складової текстів політичного змісту. Саме емоційність цього типу дискурсу допомагає вималювати істинний образ політика, зрозуміти його наміри та дії. І оскільки проблема прагматичних смислів загалом, як і проблема взаємодії граматичної і прагматичної семантики у структурі висловлювання або дискурсу ще не розв'язана, то **актуальним** постає лінгвістичний аналіз вираження емоцій у політичних текстах засобів масової інформації.

Метою статті є опис способів репрезентації емоцій у сучасному англомовному політичному дискурсі.

Об'єктом дослідження є політичний дискурс. **Предметом** – внутрішньомовне та позамовне вираження емоційності у політичному дискурсі.

Матеріалом для дослідження обрано статті та дебати політичного змісту, які опубліковані у виданнях сучасної англомовної політичної преси, оскільки саме вони відображають безпосередню міжособистісну комунікацію, а через неї – опосередковано – спілкування з читачем (глядачем), тобто реципієнтом.

З метою аналізу особливостей вираження емоційності у сучасному англомовному політичному дискурсі у статті основна увага зосереджується на таких соціальних категоріях модусу як: найменування осіб, директиви та категорія ввічливості. Критерієм їх виділення є протиставлення позицій адресантів та їх інтенцій у процесі спілкування, спрямованих на адресата. Саме ці категорії модусу віддзеркалюють соціальні взаємини між учасниками спілкування та особами, які не беруть участі в комунікації, що увиразнює експресію емоційності у політичних текстах.

Щоб отримати позитивний результат комунікації, політики будують висловлювання так, щоб керувати комунікативною поведінкою адресата й фіксувати його увагу на потрібних для адресанта елементах змісту залежно від їх актуального членування. Адресованість мовлення віддзеркалює суб'єктивну модальну оцінку адресанта, яка часто у політичних текстах засобів масової інформації емоційно забарвлена. Оцінне ставлення може стосуватися 1-ї особи – адресанта, 2-ї особи – адресата, 3-ї особи чи осіб, які безпосередньо не беруть участі у спілкуванні. Спілкуючись, адресант позасвідомо або навмисно виказує в мовних одиницях своє або адресатове соціальне походження, стать, вік, рівень освіти й культури, вид занять, тобто належність до певної соціальної групи, соціального прошарку суспільства. Наприклад, у висловлюванні «*I'm pretty encouraged by the field we have,*» he said.

«*We've got a pretty conservative field of candidates*». (*The CBS News*. 08/10/2011) емоційне ставлення адресанта передається лексико-семантичними одиницями *pretty conservative field of candidates*, які засвідчують належність адресата до певної політичної партії та передають радість мовця.

Вираження емоційності може бути безпосереднім або опосередкованим. При безпосередньому адресантом надається перевага спеціальним словам, які стають знаковим відзеркаленням соціального статусу адресата, як-от: *The same goes for the wider role of the «Giant from Bosphorus»: as it approaches the world predominantly with its «Islamic» face, Turkey's influence is felt mostly between Sarajevo and Baku* (*Global Politician*. 09/05/2011), де метою адресанта є підкреслення високого статусу адресата, важливості його участі у певних політичних подіях. Прикладом опосередкованого вираження емоційності постає весь фрагмент дискурсу. Висловлювання *Instead, the governor delivered a much more personal speech about his Christian faith and his view that «God uses broken people to reach a broken world»* (*The New York Times*. 14/09/2011) характеризує політичного діяча як щиру, віруючу людину, яка варта поваги й довіри.

Через варіативність засобів репрезентації категорії статусу та підключенні до експресії статусу інших значень у реченні *He said on Wednesday he didn't see himself as having left the Republican party. Rather, he said, «the Republican party has left me.»* (*The CBS News*. 28/12/2011), озвучуючи свою приналежність до певного соціального статусу, автор намагається передати невдоволення з приводу політичних колізій щодо його особи та викликати співчуття в учасників комунікації.

Залежно від емоційного стану адресанта, його ставлення до адресата мовлення синтаксична конструкція оформляється наказовою або спонукальною, категоричною або ввічливою, прохальною інтонацією. В англomовному політичному дискурсі спонукальна або наказова інтонація із спадно-висхідним тоном використовується адресантом, соціальне становище якого є вищим від того, кому адресується мовлення. У висловлюванні *You know, I hope that after all the recent experiences our close partners and friends must learn that you can't torpedo existing contracts – even if you don't like them, like when our colleagues and partners, the president of Ukraine or the Ukrainian Prime Minister say that a contract is unfair and bad and they won't honour it. It is completely unacceptable. All agreements, as long as they are not refuted in court or abandoned by the parties, must be carried out* (*Euronews*. 08/09/2011) статус президента надає право адресантові наказувати, спонукати до дії. Спонукальна інтонація передається за допомогою конструкції з модальним словом *must*, яка водночас засвідчує впевненість та рішучість адресанта.

Категоричність інтонаційної конструкції речення базується на статусних оцінках адресантів. Прагматична мета оцінки адресанта полягає в спонуканні адресата до вчинення або невчинення певної дії. Категоричність у ствердженні, «виступаючи у сукупності з лексичними, синтаксичними та експресивними значеннями», є засобом передачі семантики висловлення й робить мовлення не лише інформативним, виразним, а й психологічно дієвим [1, с. 20-21]. Комунікативна стратегія адресанта спрямована на здійснення прямого впливу на адресата, до сприйняття ним такої поради, яка є корисною для адресата, наприклад: *He added: «Don't leave it to a bunch of Washington politicians to tell you how to live your life.»* (*The New York Times*. 14/09/2011), де інтенсифікація емоційності підсилюється порівнянням політичних опонентів зі стадом.

Інтонаційна ввічливість, прохальна інтонація визначається семантикою емоційного висловлювання й зумовлюється реквестивними, ін'юнктивними актами, різними намірами адресанта – одержати нову інформацію, виказати своє ставлення до певних подій, дещо уточнити тощо. Як відомо, ввічливість може реалізуватись у різних комунікативних типах і видах речень, якими особа інтонаційно виражає ствердження, запитання, прохання, спонукання до чогось. Прагматичні пресупозиції адресата змушують адресанта дотримуватись правил мовленнєвої поведінки для мовця, використовувати відповідні формули етикету: *But I just want to fallow up, Mr. Speaker.... Congresswoman Bachman, do you have anything to say about what Governor Perry just said. You're a mom... (The Washingtonpost. 12/09/2011); Asked whether it was possible to had talks if Col Gaddafi had not stepped down, Mr. Longuet said: «He will be in another room in his palace with another title,» referring to the fact that Col Gadaffi has agreed to steer clear of any peace talks (The Morning Star. 11/07/2011).*

Аналізуючи висловлювання *Sam Vaknin: Can you foresee a dominant regional role for China and Turkey? Stevo Pendarovski: China's global penetration is based on its search for resources and political influence and despite persistent local perceptions the Balkans has never been a big reservoir of both... (The Global Politician. 09/05/2011)* відзначимо ввічливе запитання з використанням модального дієслова *can* професора Сема Вакніна до колишнього радника президента Македонії з питань закордонної політики, а зараз голови виборчої комісії професора Стево Пендаровські, на яке подається чітка та рішуча відповідь. Отже, ввічлива інтонація у політичному дискурсі є характерною для адресанта, що має статус нижчий від статусу адресата або ж рівний адресатові.

Через звертання адресант не тільки передає свої емоції, а й апелює до свідомості адресата, часто навіюючи почуття родинної близькості, соратництва, як-от: *Then came a day of reckoning, during the second semester of his sophomore year at Texas A&M University, when he went to see the dean of the veterinary school. His advice: switch to an easier major. «He said, «Son, I'm looking at your transcript,» Mr. Perry said. «You want to be an animal science major.»* (*The New York Times*. 14/09/2011). Для вираження любов'язності, доброзичливого ставлення мовець використовує звертання, в яких повага до адресата підкреслюється додаванням до найменування адресата пошанної прономінативної форми, наприклад, *Herman Cain: ...Another market driven idea, allow association health plans... (Applause). Moderator: Thank you, Mr. Cain (The Washingtonpost. 12/09/2011).*

Таким чином, найменування осіб, директиви, формули ввічливості як різновиди соціальних категорій модусу у сучасному англomовному політичному дискурсі є виразниками емоційності, завдяки якій адресант впливає на адресата мовлення, реалізуючи свої комунікативні наміри.

Література:

1. Багмут А. Й. Семантика і інтонація в українській мові / А. Й. Багмут; відп. ред. Т. М. Ніколаєва. – К. : Наук. думка, 1991. – 168 с.
2. Биценко Т. О. Історична динаміка експресивів негативної емоційності в англійському дискурсі XVI-XX ст.: автореф. дис. канд. філол. наук : спец. 10.02.04 «Германські мови» / Т. О. Биценко. – Харків, 2004. – 20 с.
3. Носенко Э. Л. Эмоциональное состояние и речь : монография / Э. Л. Носенко. – К. : Вища школа, 1981. – 194 с.
4. Серажим К. С. Дискурс як соціолінгвальне явище: методологія, архітектоніка, варіативність : монографія / К. С. Серажим. – К. : Київ. нац. ун-т ім. Тараса Шевченка, 2002. – 392 с.
5. Шаповал А. І. Імплікатурне вираження емоційного змісту в англійському емотивному дискурсі / А. І. Шаповал // Сучасні проблеми та перспективи дослідження романських і германських мов і літератур. – 2007. – Т. 2. – С. 143-145.
6. Grice H. P. Logic and Conversation / H. P. Grice // Syntax and Semantics. – N. Y. : Academic Press, 1975. – Vol. 3 : Speech Acts. – P. 41-52.
7. CBS News. For 2012 candidates, social conservatism a given / Стаття. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.cbsnews.com/8301-503544_162-20117706-503544.html
8. CBS News. Gary Johnson launches Libertarian presidential bid / Стаття. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.cbsnews.com/8301-503544_162-57349326-503544/gary-johnson-launches-libertarian-presidential-bid/
9. Euronews. Medvedev on Syria, Ukraine and Russian ethnic harmony / Інтерв'ю. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.euronews.net/2011/09/08/medvedev-on-syria-ukraine-and-russian-ethnic-harmony>
10. The Global Politician. Macedonia's 2011 Independence Day Interview with Stevo Pendarovski. / Інтерв'ю. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.globalpolitician.com/27071-pendarovski-macedonia-kosovo-serbia>.
11. The Morning Star. Time to accept Libya talks – France. / Стаття. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.morningstaronline.co.uk/index.php/content/view/full/106947>
12. The New York Times. Perry Explains His Poor Performance in College / Інтерв'ю. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://thecaucus.blogs.nytimes.com/2011/09/14/perry-explains-his-poor-performance-in-college/?ref=politics>
13. The Washingtonpost. Republican primary debate / Дебати. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.washingtonpost.com/wp-srv/politics/2012-presidential-debates/republican-primary-debate-september-12-2011/>